

Helsingin hallinto-oikeudelle
Valitus**Päätös, jota valitus koskee**

Uudenmaan elinkeino-, ympäristö- ja liikennekeskuksen (jälj. ELY-keskus tai ELY) 27.11.2023 antama päätös UUDELY/14268/2023 koskien vaatimusta luonnonsuojelulain 126 §:n mukaisten pakkokeinojen käyttämisestä ym. (liite 1)

- Hakijat**
-
1. Stansvikin kyläyhdistys ry (jäljempänä myös Stansvik ry tai SKY), Helsinki
 2. Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry (jäljempänä myös Helsy), Helsinki

Toimenpiteen kohde

Helsingin kaupunki (jäljempänä myös Helsinki tai kaupunki)

Vaatimukset

Hakijat vaativat, että Helsingin hallinto-oikeus kumoaa ELY-keskuksen päätöksen ja hyväksyy hakijoiden seuraavat vaatimukset:

1. Kieltää Helsingin kaupunkia vesilain 14:2 §:n nojalla jatkamasta 20.6.2023 hyväksytyyn katusuunnitelman toimeenpanoa tai ainakin kehottaa Kaupunkia lopettamaan säännösten ja määräysten vastaisen menettelyn, koska suunnitelma on vesilain 2 luvun 11 §:n vastainen ja sen täytäntöönpano johtaa alueella olevan noron luonnontilan vaarantumiseen huomattavalla tavalla.
2. Ryhtyy vesilain 14:10 §:n nojalla tarvittaviin välittömiin toimenpiteisiin, koska Helsingin kaupungin vesilain säännösten vastaiset katusuunnitelmat ja niiden täytäntöönpano aiheuttaa välitöntä haittaa tai vaaraa tärkeälle yleiselle edulle noron luonnontilan vaarantuessa huomattavalla tavalla; ja velvoittaa Helsingin kaupunki Ympäristövastuudirektiivin (2004/35/EY 6 artiklan 1b kohta) ja luontovahinkolain (383/2009 5 §:n) mukaisesti toteuttamaan tarpeelliset korjaavat toimenpiteet noron ennalleen saattamiseksi.
3. Kieltää kiireellisesti Helsingin kaupunkia jatkamasta 7.3.2023 ja 20.6.2023 hyväksytyjen katusuunnitelmien toimeenpanoa hallinto-oikeusprosessin aikana. Vain näin voidaan varmistua tehokkaista oikeussuojakeinoista Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan mukaisesti. Katusuunnitelmien täytäntöönpano johtaa luontoarvojen menetykseen ja ekologisen kokonaisuuden heikentymiseen eikä näitä arvoja voida tuhoamisen jälkeen palauttaa.

4. Helsingin kaupunki tulee määrätä tarvittaessa sakon uhalla korjaamaan katusuunnitelmat luonnonsuojelulain ja EU:n ympäristölainsäädännön säännösten mukaiseksi tai edellyttää laissa säädettyjä poikkeamislupia toiminnan jatkamiseksi.

Siltä osin, kun hallinto-oikeus ei itse voi toimia edellä vaaditulla tavalla, valittajat vaativat, että hallinto-oikeus palauttaa asian ELY-keskukselle niiden toimeenpanemiseksi.

Perustelut

Ensinnäkin hakijat toteavat, etteivät saaneet mahdollisuutta antaa vastaselitystä ELY-keskukselle Helsingin kaupungin vastineeseen. Valittajat uudistavat kaiken ELY-keskukselle esittämänsä mukaan lukien Etelä-Suomen aluehallintoviraston (AVI) hakemusaineiston, jonka valittajat toimittivat myös ELY-keskukselle ja vastaavasti AVI:lle ELY-keskukselle toimittamansa asiakirjat. Näin meneteltiin sen vuoksi, että virastoille tehdyt hallintopakkohakemukset olivat suurelta osin yhteydessä toisiinsa. AVI:lle jätetty hakemus odottaa viraston päätöstä. On mahdollista ja jopa todennäköistä, että sekin tulee jommankumman tahon, joko valittajien tai Helsingin kaupungin vireille panemana myös hallinto-oikeuden käsittelyyn.

Valittajat ovat valmiit toimittamaan hallinto-oikeudelle AVI:lle toimitetun aineiston siltä osin, kun se ei tule hallinto-oikeuteen ELY-keskuksesta.

1. Tutkimatta jättäminen

ELY-keskus katsoo päätöksessään, ettei sillä valvontaviranomaisena vesilain 14 luvun 2 §:n nojalla ole toimivaltaa kieltää jatkamasta vesilain tai sen nojalla annetun säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä, vaan toimivalta kuuluu vesilain 14 luvun 4 §:n nojalla lupaviranomaiselle, joka on Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

Hakijat toteavat, että luonnonsuojelulain (9 § 2 mom) mukaan ELY-keskuksen tehtäviin kuuluu muun muassa edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä sekä luonnonsuojelulain säännösten noudattamisen valvonta. Sen kuuluu myös käyttää luonnonsuojelun yleisen edun puhevaltaa ja toimia kunnan tukiviranomaisena toimialaansa kuuluvissa asioissa. Lain mukaan ELY-keskus olisi siis voinut kehottaa Helsingin kaupunkia lopettamaan säännösten tai määräysten vastaisen menettelyn. Se ei pyynnöstämme huolimatta kuitenkaan ryhtynyt tähän vaan katsoi ettei heillä ollut toimivaltaa asiassa.

Vesilain 1 luvun 7 §:n mukaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (*valtion valvontaviranomainen*) ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen toimivat laissa tarkoitettuina valvontaviranomaisina. Koska ELY eikä AVI keskeyttänyt tiehankkeen puiden kaatoa, teimme hallinto-oikeuteen valituksen, jossa vaadimme toimenpidekieltoa. Helsingin hallinto-oikeus hylkäsi hakemuksemme

valituskelpoisen päätöksen puutteen vuoksi (Drno: 190/03.04.04.04.16/2023, 6296/2023, annettu 6.11.2023). Vaadimmekin hallinto-oikeutta kumoamaan tutkimattajättämispäätöksen ja tutkimaan hallintopakkohakemuksemme.

Asian kiireellisyyden vuoksi laitoimme 6.10.2023 toimenpidekieltohakemuksen sekä valvovalle viranomaiselle eli ELY-keskukselle että AVI:lle Vesilain 14 luvun 4 §:n mukaan, jos joku rikkoo vesilakia taikka sen nojalla annettua säännöstä tai määräystä, lupaviranomainen voi kieltää häntä jatkamasta tai toistamasta säännöksen tai määräyksen vastaista menettelyä.

Aluehallintovirastossa on vireillä SKY:n ja Helsyn tekemä vesilain mukainen hallintopakkohakemus, joka käsitellään luonnonsuojelulain mukaisesta hallintopakkoasiasta erillisessä prosessissa.

Kunnan ympäristöviranomaisen keskeytti puiden kaadon 27.10.2023, mutta metsätyökone oli tällöin jo ehtinyt tuhota noroa ja sen ympäristöä. Katsomme, että 6.10.2023 vireille laittamamme hallintopakkohakemukset olisi tullut tutkia kiireellisenä. ELY laittoi hakemuksen lausuttavaksi Helsingin kaupungille 18.10.2023 ja AVI vasta 3.11.2023. ELY-keskuksella oli lain sille säätämä velvollisuus ja keinot vaatimuksemme mukaisesti keskeyttää Helsingin kaupungin toimet ennen noron vahingoittamista, joka tapahtui 26-27.10.2023 eli 20 päivää hallintopakkohakemuksemme vireilletulon jälkeen.

ELY-keskus toteaa päätöksessään, että vesilain 14 luvun 10 §:n mukaiset valvontaviranomaisen välittömät toimet on tarkoitettu tilanteisiin, joissa uhkaavan vaaran välttäminen edellyttää nopeaa puuttumista toimintaan. Tällöin valvontaviranomainen voi ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin ennen hallintopakkoasian käynnistämistä. ELY-keskus kuitenkin katsoi, että säännöksen soveltamisala on rajattu vakavia vahinkoja aiheuttaviin hankkeisiin, jollaisesta tässä tapauksessa ei sen mielestä ollut kyse. Lisäksi se totesi, että välittömiin toimiin ryhtyminen on valvontaviranomaisen harkinnassa, eikä muilla tahoilla ole valvontaviranomaista velvoittavaa vireillepano oikeutta. Omaan passiivista toimintaansa ELY-keskus vielä perusteli sillä, että pääsääntöisesti vesilain vastaisen tilan oikaisemiseen käytetään hallintopakkomenettelyä, joka edellä kuvatusti on jo vireillä Etelä-Suomen aluehallintovirastossa.

Hakijat toteavat, että luonnonsuojelulain 122 §:n mukaan ELY-keskuksen olisi tullut valvoa luonnonsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja päätösten sekä Euroopan unionin säännösten noudattamista. Luontodirektiivin lisäksi ELY-keskuksen kuuluu valvoa vesipuidedirektiivin noudattamista. Direktiivin tarkoituksena on muun muassa luoda sisämaan pintavesien, jokisuiden vaihettumisalueiden sekä rannikko- ja pohjavesien suojelua varten puitteet, jotka estävät vesiekosysteemien sekä vedentarpeen kannalta vesiekosysteemeistä suoraan riippuvaisten maaekosysteemien ja kosteikkojen edelleen huononemisen sekä suojelevat ja parantavat niiden tilaa. Stansvikin noro laskee Varisluodonlahteen, joka on luontodirektiivin vesiluontotyyppi ”laajat matalat lahdet” ja sen rannoilla on useita luontodirektiivin suojelemia rantaluontotyyppisiä (Itämeren

hiekkaranta, Itämeren kivikkoiset niittyraunnot, matalakasvuiset vihvilä-, heinä- ja saramerenrantaniityt (liite 2 uhanalaiset luontotyypit, liite 3 merenalaiskarttoitus). Noron merenlahteen tuoma makea vesi lisää ekologista monimuotoisuutta ja nostaa luontodirektiivin ranta- ja vesipuitedirektiivin vesiluontotyyppien arvoa.

Toteamme, että ELY-keskuksen olisi tullut puuttua nopeasti Helsingin kaupungin hakuksiin noron suojelemiseksi ja ryhtyä vesilain 14 luvun 10 §:n mukaisiin välittömiin toimiin suojellakseen muuta tärkeää yleistä etua eli luontoa ja tässä tapauksessa vesilain suoraan suojelemaa noroa. Kyseessä nimenomaan oli vakavia vahinkoja aiheuttava hanke. Noro on luonnonsuojelulain suoraan suojelema luontotyyppi, eikä ELY-keskukselle ole laissa annettu valtaa valita milloin noroa tulee suojella ja milloin ei tai millainen noron luonnontilaan kajoaminen on vakavaa tai vähemmän vakavaa. Helsingin kaupunki ei ollut hakenut eikä saanut ELY-keskukselta poikkeamislupaa noroon kajoamista varten. Noron täydellinen tuho onnistuttiin estämään median, aktivismin ja lopultakin tavoitettujen poliitikkojen ja virkamiesten toimin.

Vesilain 14 luvun 10 §:n muu tärkeä yleinen etu tulee tulkita siten kuin se Euroopan unionin luontodirektiivissä on määritelty Euroopan komission luontodirektiivin tiukan suojelun piiriin kuuluvien lajien tulkintaohjeessa (Komission tiedonanto Ohjeasiakirja luontodirektiivin mukaisesta yhteisön tärkeinä pitämien eläinlajien tiukasta suojelusta 2021/C 496/01, myöhemmin myös komission ohje) todetaan, että luontodirektiivillä suojellaan erityisen painavia etuja eli luonnon monimuotoisuuden säilymistä suojelemalla luontotyyppejä ja luonnonvaraista eläimistöä ja kasvistoa jäsenvaltioiden sillä Euroopassa olevalla alueella, jossa perustamissopimusta sovelletaan. Direktiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaan direktiivin mukaisesti toteutetuilla toimenpiteillä ”pyritään varmistamaan yhteisön tärkeänä pitämien luontotyyppien ja luonnonvaraisten eläin- ja kasvilajien suotuisan suojelun tason säilyttäminen tai sen ennalleen saattaminen”. Edes *direktiivin 16 artiklassa sallitut poikkeukset, kuten* sosiaaliset tai taloudelliset yleiset edut, eivät kaikki ole luonteeltaan riittäviä, kun niitä verrataan direktiivillä suojattaviin erityisen painaviin etuihin. Komissio korostaa yleisen edun ”erittäin tärkeää” luonnetta ja korostaa direktiivin tavoitetta, joka on ”edistää luonnon monimuotoisuutta”.

Mikäli yleisen edun käsite on epäselvä tai sellaiseksi katsottaisiin Kruunuvuorenrannan katujen ja liikuntahallin pysäköintipaikojen rakentaminen, hakijat vaativat, että Euroopan unionin tuomioistuimelta haetaan ennakkoratkaisua siitä, onko vesilain ”muu tärkeä yleinen etu” tulkittavissa luontodirektiiviä suppeammin. Euroopan unionin tuomioistuimelta tulee myös pyytää ennakkoratkaisua siitä, onko ELY-keskuksen tulkinta toimivallasta kiireellisestä luontovahingon estämisestä oikea, onko Suomen lainsäädäntö ristiriidassa EU:n 2004/35/EY 5 artiklan 3 kohdan kanssa ja millaisia toimenpiteitä Suomen tulee tehdä varmistaakseen, että luontovahinkoja voidaan tosiasiallisesti kiireellisessä tilanteessa estää.

2. Vaatimuksen hylkääminen

ELY-keskus on hylännyt hallintopakkohakemuksen perusteettomana ja todennut etteivät katusuunnitelmat ole miltään osin luonnonsuojelulain vastaisia, eikä niiden

toimeenpanoa siten voi kieltää. Sen mukaan katusuunnitelmat eivät ole luontotyyppejä koskevien säännösten, erityisesti suojeltavien eliölajien esiintymispaikkojen suojelua koskevien säännösten eikä liito-oravan suojelua koskevien säännösten vastaisia, joten niiden toimeenpanon kieltämiseen luonnonsuojelulain 126 §:n nojalla ei ole perustetta. ELY-keskuksen mukaan hallintopakkohakemuksen kohteena olevien katusuunnitelmien toteuttamiseen sovelletaan luonnonsuojelulain 82 §:n mukaista yleispoikkeusta. Lisäksi se on todennut hallintopakkohakemukset aiheettomaksi siltä osin kuin se on koskenut vaatimusta suojelupäätöksen tekemistä ja lainvoimaisen kaavan sisältövaatimusten uudelleenarviointia.

ELY-keskus on vastineessaan todennut hakemuksen kohdealueella olevan useita uhanalaisia luontotyyppejä, arvokkaita metsäkohteita ja tärkeä lintualue, mutta etteivät ne ole suoraan luonnonsuojelulain nojalla suojeltuja. Sen mukaan alueella ei ole luonnonsuojelulain 64 §:ssä tarkoitettuja suojeltuja luontotyyppiesiintymiä tai muitakaan luonnonsuojeluviranomaisen päätöksellä suojeltuja kohteita ja lisäksi vielä toteaa, ettei luontodirektiivin liitteessä I mainitut luontotyypit, kuten boreaaliset luonnonmetsät, eivät kuulu suojelun piiriin Natura 2000 -verkoston ulkopuolella.

Hakijat toteavat, että luonnonsuojelulain ja vesilain mukaan ELY-keskus voi päättää tai voi myöntää luvan poiketa tietyistä lain säännöksistä. Tämä valta ei kuitenkaan tarkoita sitä, että ELY-keskus voisi vapaasti olla noudattamatta luonnonsuojelulain (9 §) sille asetettua tehtävää ja velvollisuutta. Katsomme, että ELY-keskuksella on perustuslain 20 §:n mukaisesti valvovana viranomaisena korostettu vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Se, että ELY-keskus ei ole tehnyt rajausta luontodirektiivin suojaamien luontotyyppien eikä kasvilajien suojaksi ei voi tarkoittaa, että tällaisia merkittäviä luontoarvoja selkeästi omaava alue voitaisiin rakentaa ainakaan ilman poikkeuslupaa. Stansvik muodostaa -katuhankealue mukaan lukien – maakunnallisestikin arvokkaan ekologisen kokonaisuuden, jossa on useita uhanalaisia luontotyyppejä, eläin- ja kasvilajeja sekä poikkeuksellisen arvokas lintualue, joita useat direktiivit on säädetty suojelemaan.

Mikäli ELY-keskuksen tulkinta katsotaan lainmukaiseksi, hakijoiden kanta on se, että kansallinen lainsäädäntö on ristiriidassa luonto-, lintu ja vesipuidedirektiivin monimuotoisen luonnon suojelemistavoitteen kanssa. Viitamme seuraaviin Euroopan unionin tuomioistuimen tuomioihin: tuomio 23.2.1988, komissio v. Italia, C-429/85, ECLI:EU:C:1988:83, 12 kohta; tuomio 11.11.1999, komissio v. Italia, C-315/98, ECLI:EU:C:1999:551, 10 kohta; tuomio 13.2.2003, komissio v. Luxemburg, C-75/01, ECLI:EU:C:2003:95, 28 kohta, Asia C-508/04, komissio v. Itävalta, 80 kohta; tuomio 15.3.2012, komissio v. Puola, C-46/11, ECLI:EU:C:2012:146, 28 kohta., Tuomio 14.6.2007, komissio v. Suomi, C-342/05, ECLI:EU:C:2007:341, 22 kohta. Pyydämmekin hallinto-oikeutta pyytämään Euroopan unionin tuomioistuimelta (EUT) ennakkoratkaisua siitä, onko direktiivien mukaista, että kansallisilla säädöksillä on säädetty ELY-keskukselle valtiollisena toimijana täysi harkintavalta luontotyyppien ja lajien elinpiirin rajaamatta jättämisestä ja että rajauspäätös tulee voimaan vasta kun päätös on annettu tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille ja viranomaisprosessi kestää vähintäänkin useita viikkoja. Tänä aikana alueen omistaja tai haltija on Suomen lainsäädännön mukaan vapaa tekemään koko suojelun mitättömäksi. Vasta

EUT:n ratkaisun jälkeen voidaan arvioida hallintopakkohakemuksemme vaatimusten hyväksymistä tai hylkäämistä.

Ainakin näitä luonnonsuojelulain säännöksiä ELY-keskuksen tulkinta vapaasta harkintavallasta koskee:

Luonnonsuojelulain 64 §: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi päättää suojella seuraavien luontotyyppien (suojeltu luontotyyppi) luonnontilaisen tai luonnontilaiseen verrattavan esiintymän, joka on suojellun luontotyypin säilymiselle tärkeä: (...luettelo...)

Luonnonsuojelulain 77 §:n Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi päättää suojella erityisesti suojeltavan lajin säilymiselle tärkeän esiintymispaikan. Suojelupäätöksessä on määriteltävä esiintymispaikan rajat. Esiintymispaikkaa ei saa hävittää eikä heikentää. Kielto tulee voimaan, kun päätös on annettu tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille.

Luonnonsuojelulain 79 § Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi päättää suojella lintudirektiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun tai direktiivin liitteessä I mainitun eliölajin taikka luontodirektiivin liitteessä II mainitun eliölajin suotuisan suojelutason saavuttamisen tai säilyttämisen kannalta merkittävän esiintymispaikan. Suojelupäätöksessä on määriteltävä esiintymispaikan rajat. Esiintymispaikkaa ei saa hävittää eikä heikentää. Kielto tulee voimaan, kun päätös on annettu tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille.

Luonnonsuojelulaki 81 § Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi päättää suojella Suomessa uutena löydetyn tai tieteelle ennestään tuntemattoman eliölajin esiintymispaikan, jos se on välttämätöntä eliölajin tutkimiselle ja säilymiselle.

Luonnonsuojelulaki 83 § Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi myöntää luvan poiketa 70, 73, 74, 77, 78 ja 79 §:ssä säädetystä, jos siitä ei ole haittaa eliölajin suotuisan suojelutason säilyttämiselle tai sen saavuttamiselle.

ELY-keskukselle antamassaan vastineessaan Helsingin kaupunki toteaa, että Stansvikinkallion ja Stansvikin alueella luontoarvot on poikkeuksellisen kattavasti selvitetty lajien näkökulmasta. Kruunuvuorenrannan vuoden 2011 luontoselvityksen täydennyksen (Liite 4. Enviro 2.11.2011) mukaan Stansvikinnummen alueella ei ole erityistä merkityistä esim. kääpäälajiston tai lahopuissa elävien hyönteisten kannalta. Stansvikinnummella ei ole vaateliaille sammalille tai jäkälille sopivaa vanhaa puustoa, esimerkiksi jaloja lehtipuita. Kruunuvuorenrannan selvityskohteilla ei ole selvityksen tai aiempien selvitysten perusteella hakemuksessa mainittuja luonnonsuojelulain mukaisia suojeltavia eläimiä tai luontotyyppisiä.

Kaupunki on viitannut vastineessaan Enviro 2011 selvitykseen, jonka mukaan alueella ei ole suojeltavia eläimiä eikä luontotyyppisiä. Kaupunki toteaa lausunnossaan myös, ettei asemakaavan selostuksen mukaan inventoinneissa ole löytynyt vesilain nojalla suojeltuja luontotyyppisiä tai pienvesiä.

Asemakaavan luontoselvitysten riittävyttä ja selvityksen tasoa kuvaa hakijoiden mielestä hyvin se, että kaksi vuotta myöhemmin Wermundsen Consulting totesi alueen tärkeäksi lepakkoalueeksi (liite 5. Wermundsen), 2016 Manninen löysi alueelta lahkaviosammaleita (liite 6 Manninen), vuonna 2014 Faunatica todensi alueella olevat uhanalaiset luontotyypit ja arvokkaan linnuston, 2017 kaupunki itse todensi alueella useita uhanalaisia luontotyyppisiä (liite 2 uhanalaiset luontotyypit s. 37) ja kartoitti tärkeän linnuston lisäksi perhosselvityksessä 2023 löytyi useita uhanalaisia lajeja.

Huomionavoista on myös se, että Environ jo vuonna 2005 (liite 7 Enviro 2005) havaitsema noro (kausikuiva puro) ei johtanut valuma-alueen kartoitukseen Enviro 2011 selvityksessä, vaikka kartoituksen toteutti samainen tutkijaryhmä. Enviro 2011 raportista ilmenee (s.5), että katselmukseen osallistuivat Ympäristösuunnittelu Enviro Oy:n Esa Lammin ja Pekka Routasuon lisäksi Mervi Nicklén Helsingin kaupunkisuunnitteluvirastosta, Raimo Pakarinen ja Tiia Stén Helsingin kaupungin ympäristökeskuksesta.

Environ selvitysten lisäksi kaupunki toteaa lausunnossaan, että ”Tehtyjen selvitysten mukaan Helsingin kaupungin luontotietojärjestelmään kootussa aineistossa ei ollut merkittäviä aluetta koskevia puutteita. Kaava-alueella ei ole luonnonsuojelukohteita. Helsingin luontotietojärjestelmässä asemakaava-alue kuuluu osittain arvokkaaseen linnustokohteeseen (2017) nimeltä Tahvonlahden alue. Alueella ei ole arvoluokitusta.

Hakijat toteavat, että lukuisat tutkimukset, joita on jo käsitelty ELY:lle tehdyssä hallintopakkohakemuksessa ja edellä tässä valituksessa osoittavat kaupungin luontotutkimukset puutteellisiksi eikä edes SKY kaupungille jo vuonna 2015 (liite 8 s-posti) toimittama oma luontoselvitys (liite 9 Faunatica 2014) ole herättänyt kaupunkia huomaamaan noroa tai muita huomattavia luontoarvoja. Siinä muun muassa (s. 3) todetaan alueen linnustosta näin: ” Selvitysalue on lintujen pesimäalueena alueen koko huomioon ottaen paitsi Helsingin ja Uudenmaan myös koko Etelä-Suomen oloissa poikkeavan monimuotoinen ja arvokas. Selvitysalueella lintujen pari- ja lajimäärät ovat pinta-alaan suhteutettuna erittäin suuria. Alueen eri osat muodostavat riittävän suuren, hyvin monimuotoisen, elinympäristötyypeiltään harvinaisen ja linnuille hyvän pesimärauhan takaavan ekologisen kokonaisuuden. Suojelemalla kohtuullisen pieni Stansvikin alue voidaan samalla suojella harvinaisen tehokkaasti suuri määrä lintulajeja ja -yksilöitä sekä monimuotoisia lintujen elinympäristöjä.”

Hakijat toteavat, että EU:n luontodirektiivi (johdantokappale) ja siinä luetellut muut asiakirjat ja myöhemmin hyväksytyt EU:n biodiversiteettistrategia pyrkivät suojelemaan luonnon monimuotoisuutta ja ekologisia verkostoja. Helsinki on tehnyt ympäristöministeriön rahoituksella vuonna 2011 Metsäluonnon arvokkaiden monimuotoisuuskohteiden eli METSO-kartoitukseen, joka osoitti katuhankealueen lähes kokonaan kuuluvan kriteeriluokat täyttävään kokonaisuuteen (liite 10 M39).

ELY-keskus ja Helsingin kaupunki tarkastelevat sen sijaan kutakin aluetta kerrallaan ja perustelevat rakentamisen sillä, että vielä jää muualle alueita, joissa esiintyy lahkaviosammalta, lepakoita, liito-oravia jne. Hakijat toteavat, että katuhankealueen lähellä on useita lainvoimaisia asemakaavoja, jotka toteutuessaan myös tulevat

tuhoamaan ekologista verkostoa. Jotta voidaan varmistua siitä, että Suomen lainsäädännöllä on varmistettu luontodirektiivin tarkoituksen toteutuminen, tulee EUT:lle esittää ennakkoratkaisukysymys siitä, onko Suomen lainsäädäntö, jonka mukaan asemakaavojen luontovaikutuksia ei arvioida ekologisen kokonaisuuden kannalta, ristiriidassa EU:n ympäristödirektiivien tavoitteiden ja perustamissopimuksen 130 artiklan kanssa (Lissabonin 2 art 3-kohta) ja tulisiko asemakaavaan perustuvia hankkeita toteutettaessa huomioida alueellinen viimeisin luontotieto ja ajantasainen tutkimustieto luonnon monimuotoisuudesta.

Hakijat toteavat, ELY-keskuksen päätös osoittaa, että sen tulkinnan mukaan luonnonsuojelulaki antaa sille täyden oikeuden suojella tai olla suojelematta monimuotoista luontoa. ELY-keskuksen päätös tulee kumota, koska se ei suojele luonnonsuojelulain 9 § 2 momentin edellyttämällä tavalla useiden eri tutkimustahojen osoittamaa ekologista kokonaisuutta Stansvikissa.

ELY-keskuksen päätöksen mukaan luonnonsuojelulain 82 § yleispoikkeusta sovelletaan rakennustoimintaan, jolloin erillistä päätöstä rauhoitussäännöksistä poikkeamisesta ei tarvita. Lain esitöissä (HE 76/2022 vp) on todettu, että rauhoitussäännökset eivät estä mm. rakennuksen tai tien rakentamista. Lainvoimaisen asemakaavan toteuttamiselle vaihtoehtoinen, lahoaviosammalen kannalta vähemmän haitallinen ratkaisu edellyttäisi käytännössä uuden asemakaavan laatimista, mikä aiheuttaisi merkittäviä lisäkustannuksia.

Hakijat toteavat, että luonnonsuojelulaki edellyttää yleispoikkeusta käytettäessä, että vältetään vahingoittamista tai häiritsemistä rauhoitettuja eläimiä ja kasveja, jos se on mahdollista ilman merkittäviä lisäkustannuksia. Suurin osa Stansvikin asemakaavasta on jo uudelleen arvioitavana metsäluonnon kannalta ja rannatpuistot- ja palvelukorttelin asemakaavaan joudutaan tekemään muutoksia noron ”löytymisen” johdosta. Osa katuhankkeen kortteleista voitaisiin rakentaa asemakaavamuutoksia tekemättä, joten toisin kuin ELY-keskus väittää, lopulta muutosasemakaava ei edellyttäisi valtavia lisäkustannuksia. Hakijoiden kanta on, ettei yleissäännöstä voida soveltaa kyseessä olevaan katuhankkeeseen ja hakijat pitävät säännöstä siinä määrin epämääräisen laajana, että tulkinta sen direktiivin mukaisuudesta on syytä pyytää Euroopan unionin tuomioistuimelta. Pahimmillaan se tarkoittaisi rauhoitettujen lajien lainsuojattomuutta esimerkiksi kaikilla kaupunkialueella. EU:n ympäristölainsäädäntö ei kuitenkaan salli kaupunkiluonnon jättämistä suojelun ulkopuolelle.

Luontodirektiivin 12 artikla edellyttää jäsenmaalta tiukan suojelujärjestelmän käyttöön ottamista. Komission ohjeen mukaan tiukan suojelun piirissä olevien lajien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelemiseksi heikentämiseltä tai hävittämiseltä ei riitä pelkkä lakisääteinen kieltö, vaan sitä on tuettava asianmukaisella täytäntöönpanomekanismilla, johon sisältyy myös ehkäiseviä toimenpiteitä. Tiukassa suojelujärjestelmässä jäsenvaltioiden on ennakoitava uhkia, joita näihin paikkoihin voi kohdistua ihmisen toiminnasta, ja toteutettava toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että ne, jotka todennäköisesti saattavat syyllistyä rikokseen (tahallisesti tai tahattomasti), olisivat tietoisia voimassa olevasta kiellosta ja toimisivat sen mukaisesti. Tiukan suojelujärjestelmää on kysytty ympäristöministeriöstä vanhan luonnonsuojelulain

aikaan (liite 11 s-posti YM:lle). Uudessa luonnonsuojelulaissa ei ole tullut muutosta aiempaan. Sen 78 § ja 83 § 3 mom. toistavat luontodirektiivin määräyksiä. Valtioneuvoston 14.12.2023 voimaan tullessa luonnonsuojeluasetuksessa (1066/2023) ei ole myöskään säännöksiä em. suojelujärjestelmästä.

Hakijat vaativatkin, että hallinto-oikeus pyytää Euroopan unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua siitä, tuleeko Suomessa suojella kaikki luontodirektiivin liitteen IV a eläinlajien tunnetut elinpiirit, kunnes tiukan suojelujärjestelmästä säädetty kansallisesti. Ennakkoratkaisua tulee pyytää myös siitä, voidaanko tiukan suojelun järjestelmäksi katsoa ELY:lle luonnonsuojelulaissa säädetty mahdollisuus vapaasti harkita edellyttääkö tiukansuojelun piirissä olevan lajin elinpiiriin kohdistuva toimenpide poikkeamisluvan hakemista vai ei. Lisäksi ennakkoratkaisua tarvitaan siitä, onko luontodirektiivin mukaista sallia rakentaminen tiukan suojelun lajin elinpiirissä ilman poikkeamislupaa, jolloin esimerkiksi luontojärjestöillä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa päätöksen tekoon eikä komissiolle tarvitse raportoida asiasta luontodirektiivin 16 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Vasta EUT:n ratkaisun jälkeen voidaan arvioida hallintopakkohakemuksemme vaatimusten hyväksymistä tai hylkäämistä.

Lahokaviosammal

Ely-keskuksen päätöksen mukaan lahokaviosammal on ollut kumotun luonnonsuojelulain (1096/1996) nojalla luonnonsuojeluasetuksella (160/1997) rauhoitettu kasvilaji. Kaupunki toteaa lausunnossaan, että ”Laajasalon alueen lahokaviosammalista on laadittu vuonna 2021 kattava selvitys (Laajasalon alueen lahokaviosammalselvitys vuonna 2021, Faunatican raporteja 24/2021). Selvitys on laadittu maankäytön suunnittelun tarpeisiin lahokaviosammalen esiintymistä Helsingin Laajasalon alueella keväällä 2021 (yht. n. 100 ha).” ”Selvityksessä on esitetty johtopäätöksenä, että ”lahokaviosammalen säilyminen Laajasalossa ei ole kokonaisuutena uhattuna suunnitelluista maankäytön muutoksista huolimatta, sillä laji tulee säilymään pääosalla parhaista esiintymistään sekä Laajasalon luonnonsuojelualueilla.”

Hakijat toteavat, että lahokaviosammal kuuluu luontodirektiivin II liitteen lajeihin, joiden suojelemiseksi on osoitettava erityisten suojelutoimien alueita (natura). Hakijoiden tiedossa ei ole, että yhdenkään natura-alueen suojeluperusteena olisi lahokaviosammal. Faunatican (2021) raportti osoittaa (kuva 4), että Laajasalon lahokaviosammallöydöistä vain kolme (kohteet 1, 16, 29) sijoittuvat parhaaseen luokkaan (pisteet 10-11). Katuhankealueen (kohde 38) sijoittuu toiseksi parhaaseen ryhmään (pisteet 8-9). Hakijat vaativat, että hallinto-oikeus esittää Euroopan unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksenä kysymyksen: Onko luontodirektiivin mukaista sallia rakentaminen luontodirektiivin liitteen II lajin esiintymisalueelle siten, että osa tai vain lajin parhaat esiintymät säilyvät toistaiseksi muualla, vaikka näitä muualla sijaitsevia alueita ei kuitenkaan ole suojeltu natura-alueina vai tulisiko tällaisen lajin kaikki esiintymisalueet suojella, kunnes lajin suojelu on osoitettu riittävästi erityisen suojelutoimien alueita. Vasta EUT:n ratkaisun jälkeen voidaan arvioida hallintopakkohakemuksemme vaatimusten hyväksymistä tai hylkäämistä.

Lepakot

ELY:n päätöksen mukaan hallintopakkohakemuksen kohteena olevat katusuunnitelma-alueet eivät selvitysten mukaan sijoitu lepakoiden tunnettujen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen läheisyyteen, siirtymäreiteille tai tärkeille lepakoalueille. Stansvikin rantakatu sivuaa lepakoiden saalistusalueena tärkeää rantametsää, joka ei kuitenkaan ole luonnonsuojelulain suojelema kohde. Saadun selvityksen perusteella ei ole todennäköistä, että hakemuksen kohdealueella olisi lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, jotka olisivat katusuunnitelmien toimeenpanon takia vaarassa hävitä tai heikentyä. Näin ollen luonnonsuojelulain 78 §:n mukaisesta lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämis- ja heikentämiskiellosta ei ole tarvetta poiketa. Katusuunnitelmat eivät ole lepakoiden suojelua koskevien säännösten vastaisia, eikä niiden toimeenpanon kieltämiseen luonnonsuojelulain 126 §:n nojalla ole perustetta.

Kaupunki toteaa lausunnossaan, että ”2017 Selvityksen mukaan koko rantametsä on lepakoiden tärkeää saalistusaluetta. Lepakoille tärkeä rantametsikkö sijaitsee lainvoimaisella asemakaavan ja asemakaavan muutoksen nro 12080 alueella (jäljempänä Rannat, puisto ja palvelukorttelin asemakaava). Kaavassa rantametsikkö on osoitettu säilytettäväksi.”.

Hakijat toteavat, että rantametsä ei tule säilymään vaan katuhankkeeseen kuuluva Stansvikin rantakadun rakentaminen kaventaisi entisestäänkin kapeaa rantametsää noin puoleen sen nykyisestä leveydestä. Näin ollen kadun rakentaminen olisi luontodirektiivin tiukan suojelun piiriin kuuluvan lajin elinpiirin ja vesilain suoraan suojeleman luontotyypin tuhon lisäksi myös asemakaavan vastainen. Kadun rakentamisen myötä siirtymäreitin ja saalistusalueen valaistusolosuhteet muuttuvat lepakoille epäedullisiksi. Kaupunki viittaa lausunnossaan useisiin lepakkoselvityksiin, mutta tärkein (liite 12 Karlsson 2020 ja asiantuntijalausunto) on jäänyt mainitsematta. Rantametsän viereisen Stansvikin uimarannan puistosuunnitelmaa varten teetetty lepakkoselvitys ja siitä annettu asiantuntijalausunto osoittavat, että rannan ruoppaus ja esitäyttö on jo -vieläpä ilman poikkeamislupaa – heikentänyt pohjanlepakoiden elinpiiriä. Hakijat toteavat, että eivät ole hallintopakkomenettelyllä valittaneet lainvoimaisesta asemakaavasta vaan vaatineet katuhankkeen keskeyttämistä ja toimenpidekieltoa, koska rakentamiselle ei ole haettu ja saatu poikkeamislupaa. Kaupunki toteaa lausunnossa, ettei katusuunnitelmista ole valitettu ja ne ovat siten lainvoimaisia. Hakijat toteavat, ettei katusuunnitelmista valitettu, koska ainoastaan kaupunki itse on asiassa valituskelpoinen. Hakijoilla ei Suomessa ole mahdollisuutta vaikuttaa ympäristöä koskeviin suunnitelmiin siten kuin Århusin sopimuksessa edellytetään. Kaavoituksen jälkeen hakijoilla on mahdollisuus ainoastaan valvoa, että toteutusvaiheessa haetaan tarvittavat poikkeamisluvat ennen kuin kajotaan lailla suoraan suojeltujen lajien elinpiireihin.

Hakijat toteavat, että rantametsän osa, joka on noron vaikutusalueella, on suoraan vesilaillo suojeltu. Siellä on myös luonnonsuojeluasetuksen (4 §) suojelema tervaleppämetsä (lehto), joka olisi luonnonsuojelulain suojelema, jos ELY tekisi siitä rajauksen ja ilmoittaisi rajauksesta maanomistajalle. Se että ELY ei rajausta tee, ei poista suojeltavan luontotyypin olemassaoloa tai suojelun tarvetta eikä vähennä sen arvoa luonnonmonimuotoisuudelle. Hakijat vaativat, että hallinto-oikeus asettaa

alueelle toimenpidekiellon kunnes ELY on päättänyt luontotyyppin suojelusta tai antanut perustellun päätöksen suojelematta jättämisestä.

Hakijat toteavat, että ELY-keskuksen päätöksessä ilmenevät tulkinnat lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikoista (LLP) ja niiden elinpiirin laajuus on luontodirektiivin vastainen. Komission ohjeessa on mainittu esimerkkinä laajalla alueella elävät lajeista suurpedot, joilla on rajat ylittäviä populaatioita. Stansvikissa on todennettu Suomen 13 lepakkolajista pohjanlepakko, vesisiippa, isoviiksisiippa, viiksisiippa, korvayökkö, pikkulepakko, isolepakko ja kääpiölepakko, joista kolme viimeisintä ovat harvinaisia ja muuttavia lajeja. Muut viettävät varsin paikkasidonnaista elämää ja myös talvehtivat lähialueella.

Hakijoiden kanta on, että LLP tulee tulkita varovaisuusperiaatetta noudattaen laajasti siten, että eri lepakkolajien tarvitsemaan elinpiiriin luetaan pitkäaikaiseen lepäämiseen ja lisääntymiseen tarvittavien kolojen ja rakennusten lisäksi saalistusreitit ja -alueet. Vain näin voidaan taata eri lepakkolajien mahdollisuus elää ja lisääntyä alueella. Kaupunki on kartoittanut kiitettävästi alueen lepakoiden lentelyä ja saalistamista, mutta heidän itsensä hyväksymää hyvin kapeaksi määrittämiä LLP:ja ei ole edes yritetty tutkia. Toisin kuin kaupunki lausunnossaan väittää, potentiaaliset LLP:t on mahdollista kartoittaa, jos on tahtoa. Ympäristösuunnittelija (AMK) ja luontokartoittaja (eat) on tehnyt esiselvityksen (liite 13, Metsänen 2023) ja todennut useita potentiaalisia lepakoiden LLP:ja katuhankealueen puissa ja on tarvittaessa valmis nämä kartoittamaan. Luonnonkolojen kartoitus on yksi Lepakkotieteellisen yhdistyksen kartoitusmenetelmistä (Liite 14. SLTY). ELY-keskuksen toteaa päätöksessään, että saadun selvityksen perusteella ei ole todennäköistä, että hakemuksen kohdealueella olisi lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja, jotka olisivat katusuunnitelmien toimeenpanon takia vaarassa hävitä tai heikentyä. Hakijat toteavat, että väite ei perustu tutkittuun tietoon. ELY:n päätöksessä tai kaupungin lausunnossa ei ole osoitettu mitkä selvitykset osoittavat ettei katuhankealueella ole LLP:ja. ELY-keskus on perustellut päätöstään KHO 2017:100 ratkaisulla, joka koski lähes puuttomalla saarella sijainnutta rakennusta. Hakijat toteavat, että ratkaisu ei millään tavalla liity nyt käsiteltävään asiaan, jossa kyse on vanhoissa puissa olevia LLP:ksi soveltuvia koloja. ELYn mukaan kolopuita hankealueella ei tarvitse huomioida, koska kolopuita on Stansvikin alueella todennäköisesti paljon enemmänkin. Katusuunnitelmien toimeenpanosta huolimatta alueella siis säilyy runsaasti kolopuita. Tulkinta on komission ohjeen (Komission tiedonanto Ohjeasiakirja luontodirektiivin mukaisesta yhteisön tärkeinä pitämien eläinlajien tiukasta suojelusta 2021/C 496/01) vastainen. Siinä todetaan:

” Esimerkiksi jos sovellettavassa lainsäädännössä kielletään yksinomaan ”selvästi havaittavien” tai ”yleisesti tunnettujen ja tunnistettujen” lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentäminen tai hävittäminen taikka lisääntymis- tai levähdyspaikkojen tahallinen heikentäminen tai hävittäminen (16), tämän katsotaan muuttavan 12 artiklan 1 kohdan d alakohdan sisältöä ja rajoittavan sen soveltamisalaa. Kyseisessä säännöksessä edellytetään, että jäsenvaltiot kieltävät kaikkien – eivät siis ainoastaan yleisesti tunnettujen – lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämisen riippumatta siitä, onko hävittäminen tahallista vai ei. Siinä myös

suljetaan pois mahdollisuus vapauttaa lainmukaiset toimet 12 artiklan 1 kohdan d alakohdassa säädetyn kiellon noudattamisesta. Tällainen täytäntöönpano on siten ristiriidassa 12 artiklan 1 kohdan d alakohdan kanssa, koska siinä ei kielletä kaikkien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen tahallista tai muuta hävittämistä.”

Jotta LLP-määritelmään saataisiin selvyttä hakijat vaativat, että asiaa on kysyttävä Euroopan unionin tuomioistuimelta: Onko luontodirektiivin mukaista, että kansallisesti tiukan suojelun piirissä olevien lepakoiden todennetut saalistusalueet ja siirtymäreiit sisältyvät lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelun piiriin vain, jos on todennettu myös paikka, josta on löytynyt lajin ulostetta. Onko lajin suojelun kannalta riittävää, että ulostamispaikkoja ei kuitenkaan etsitä alueelta, vaan lentoreittejä ja saalistusalueita tutkimalla todetaan mahdollisia LLP paikkoja olevan riittävästi muualla kuin hankealueella.

Liito-orava

ELY-keskus toteaa päätöksessään, että Helsingin kaupungin karttapalvelun mukaan Laajasalossa tai laajemmin koko Lahdenväylän itäpuolisessa Helsingissä ei ole liito-oravan ydinalueita tai elinalueita, lukuun ottamatta yhtä ydinaluetta Vanhankaupunginkoskella. Suomen lajitietokeskuksen laji.fi-portaalissa Lahdenväylän itäpuolelta on Vanhankaupunginkosken lisäksi ilmoitettu kolme varmistamatonta kansalaishavaintoa, joista yksi on hallintopakkohakemuksessa mainittu Stansvikintien itäpuolinen havainto. Muutkin hallintopakkohakemuksen liitteessä mainitut liito-oravahavainnot sijoittuvat Stansvikintien itäpuolelle yli 200 metrin päähän toteutettavista katusuunnitelma-alueista. Se katsoo, ettei katusuunnitelma-alueen kalliomänniköt ole liito-oravalle soveltuvaa elinympäristöä vaan sen elinympäristö on varttunut kuusivaltainen sekametsä.

ELY:n päätöksen mukaan luonnonsuojelulain 78 §:n mukaisesta lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämis- ja heikentämiskiellostakaan ei ole tarpeen poiketa, koska kohdealueella ei ole tehty havaintoja liito-oravasta tai sen LLP:stä.

Kaupunki puolestaan toteaa lausunnossaan, että Stansvikin kartanon pihassa havaittiin liito-orava 25.8.2019 lajin inventointikauden ulkopuolella. Ympäristöpalvelujen liito-oravainventointien yhteydessä seuraavana keväänä Ympäristösuunnittelu Environ konsultti tutki alueen löytämättä liito-oravan papanoita. Liito-orava havaittiin ja valokuvattiin kartanopuistossa myös 10.5.2023. Environ konsultti tutki alueen 14.5. eikä sieltä nytkään löytynyt papanoita, joten kyseinen yksilö ei voinut olla lisääntyvä naaras omalla ydinalueellaan, jotka ovat papanoiden perusteella määritettävissä. Myöskään luonnonsuojelulain tarkoittamaa vakituista levähdyspaikkaa ei ollut todennettavissa. Kaupunki on lausuntonsa mukaan tyytymätön, ettei saanut koko kyläyhdistyksen teettämää liito-oravaraporttia arvioidakseen koirien tekemien papanalöytöjen merkitystä.

Sekä ELY että Helsingin kaupunki ovat todenneet liito-oravan havaintopaikan sijaitsevan sen verran kaukana, ettei sillä ole vaikutusta katuhankkeeseen.

Hakijat toteavat, että koko Stansvikin luontokokonaisuus on noin 50 hehtaaria. Liito-orava valokuvattiin melko keskeltä aluetta. Naaraan tarvitsema reviiri on noin 3-10

hehtaarin ala eikä naaraiden reviirit voi olla päällekkäin toisin kuin uroksilla, joiden elinpiiri on jopa yli 100 hehtaaria. Naaraiden elinpiirin ydinosien, joilla yksilö viettää suurimman osan aikaansa, on todettu olevan keskimäärin 0,9 ha (vaihteluväli 0,04-2,5 ha), ja yhdellä yksilöllä on keskimäärin 3,9 ydinosaa elinpiirillään. Naaraan ydinalueen lisäksi laji tarvitsee alueita, jonne poikaset voivat siirtyä (liite 15 s. 49, Nieminen ym.). ELYn päätös ei perustu tutkittuun tietoon ja tuleekin siksi kumota.

Katuhankealueella on todennettu potentiaalisia kolopuita liito-oravalle sopivassa elinpiirissä. Hakijat muistuttavat, että Helsingin kaupunki vastaa maankäyttö- ja rakennuslain mukaisista riittävästä luontoselvityksistä ja omistamansa maan luonnon suojelemisesta ympäristölakien mukaisesti. SKY:n tehtävä ei ole kustantaa ja tuottaa luontoselvityksiä kaupungille. SKY:n tehtävä on puolustaa Stansvikin luontoa muun muassa osoittamalla kaupungin luontoselvitykset riittämättömäksi. Näin tehtiin myös liito-oravien osalta lähettämällä kaupungille otteet liito-oravaraportista. Niihin ympäristöasiantuntija Pakarinen tyytyi lisätietoja pyytämättä (liite 16 s-postikirjeenvaihto Pakarinen). Kaupunki ei ole lainkaan kartoittanut liito-oravia Stansvikista vaan se on tilannut yleisohavaintojen vuoksi ympäristöpalvelu Environ paikalle kahdesti inventointikauden ulkopuolella tai sen rajalla. Liito-oravien inventointikausi on kaupungin oman julkaisun mukaan maaliskuusta toukokuun puoliväliin saakka. (liite 17 s. 29, Luontodirektiivin liitteen IV(a) eläinlajien huomioon ottaminen Helsingin kaupungin hankkeissa). Suomen luonnonsuojeluliiton mukaan suosittelavin liito-oravan kartoitusaika on keväällä helmi-toukokuussa, kun kellertävät papanat ovat helposti havaittavissa eikä kasvillisuus peitä niitä (liite 18, s.10 SSL, Liito-orava Tietoa lajista ja kartoituksesta). Toukokuun puolivälissä Stansvik on valkovuokkojen ja muun kasviston peittämänä. Hakijat eivät ole lainkaan yllättyneitä siitä, että jälleen kerran Enviro ei ole löytänyt alueelta mitään suojeltavaa, vaikka liito-orava oli onnistuttu kuvaamaan alueelta aiemmin.

Perhoset

ELY:n päätöksen mukaan uhanalaisuusluokitus tai uhanalaiseksi eliölajiksi säätäminen ei tarkoita, että laji olisi luonnonsuojelulain nojalla suojeltu. Mikään hallintopakohakemuksessa mainituista perhoslajeista ei ole ELY:n mukaan ollut rauhoitettu eikä ELY-keskus ole tehnyt tai tekemässä alueelle luonnonsuojelulain 77 §:n mukaisia päätöksiä. Lisäksi ELY:n mukaan perhosten esiintyminen alueella ei tarkoita, että alue olisi sen elinympäristö.

Hakijat toteavat, että luonnonsuojelulain 77 §:n mukaan ELY-keskus voi päättää suojella erityisesti suojeltavan lajin säilymiselle tärkeän esiintymispaikan. Tätä lain kohtaa ELY jälleen tulkitsee niin, että se voi päättää suojella, mutta voi päättää myös olla suojelematta erityisesti suojeltavan lajin esiintymispaikan. Samalla se unohtaa taas luonnonsuojelulaissa (9 §) sille annetun tehtävän huolehtia luonnon monimuotoisuudesta.

Hakijat toteavat, että tammirullakääriäinen, maitekiiltokääriäinen, meiramikirjokoisa, kalliolahokoi, suolaheinäkaitakoi ja kalliokiiltokoi ovat uuden luonnonsuojeluasetuksen liitteen 6 lajeja. Lajit eivät kuitenkaan ole asetuksen 6 §:n perusteella rauhoitettuja vaan näistä uhanalaisista eliölajeista säädetään erikseen 7 §:ssä. Luonnonsuojelulain 76 §:n mukaan ”Viranomaiset ottavat uhanalaiset eliölajit huomioon asianomaisen lain mukaisessa lupaharkinnassa tai kaavoitusta

koskevassa päätöksenteossa noudattaen muussa lainsäädännössä luontoarvojen turvaamisesta erikseen säädettyä.” Lainsäädännös on kirjoitettu pakottavampaan muotoon ”ottavat huomioon” eikä siihen näin ollen liity minkään laista harkintaa. Hallintopakkehakemuksessa on kyse lupaharkinnasta. Hakijoiden kanta on se, että uhanalaisten perhoslajien esiintyminen katuhankealueella edellyttää niiden huomioon ottamista eli katuhankkeen toteuttaminen edellyttää poikkeamislupaa. Tarvittaessa on syytä kysyä Euroopan unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua siitä, tuleeko Suomessa uhanalaisten eliölajien esiintymisaluet luontodirektiivin 2 artiklan 2 kohdan perusteella suojella, jotta luonnonvaraisten eläinlajien suojelutaso saataisiin suotuisaksi tai vähintäänkin nykyinen taso säilytettyä.

Lopuksi

Stansvikin luonnon puolustaminen on kestänyt jo parisen kymmentä vuotta. Kaavoista valittamisen perusteena on usein ollut riittämättömät luontoselvitykset ja joitakin asemakaavoja on jouduttukin laatimaan uudelleen. Aina kun alueen puolustajat ovat teettäneet luontoselvityksiä, on löytynyt uusia merkittäviä lajeja. Näin on löytynyt alueen lepakot, viitasammakot, liito-orava, lahokaviosammaleet, luontotyypit, arvokas linnusto ja nyt viimeksi syksyllä 2023 uhanalaiset perhoslajit, joista yksi – tammirullakäärjäinen - on niin äärimmäisen uhanalainen, että se on jo luultu Suomesta hävinneeksi. Alueen poikkeuksellista arvoa nostaa Stansvikin rantoja kiertävä Suomen ympäristökeskuksen kartoittama merenalainen direktiiviluontotyyppi laaja matala lahti. Kaupunki on omilla tutkimuksillaan lähinnä pyrkinyt osoittamaan, että aluetta on tutkittu, kumoamaan löydöt tai osoittamaan, että vastaavia on muualla, joten Stansvikiin voi rakentaa.

Stansvikin puolustaminen on osoittanut myös Suomen ympäristön suojelusäädösten heikkouden. Vakiintuneesta EUT:n oikeuskäytännöstä ilmenee, että jäsenvaltioilla on velvoite saavuttaa direktiivissä säädetty tavoite. Velvoite sitoo kaikkia jäsenvaltioiden viranomaisia (SEU 4 artiklan 3 kohta, 14/83, von Colson ja Kamann kohta 15). Ratkaisu kerrallaan on kuitenkin voitu todeta, että arvokas luonto ei saa laeista suojaa Stansvikissa eikä muuallakaan Helsingissä. ELY-keskuksen hallintopakkehakemukseen antama päätös tuo esiin monia ristiriitaisuuksia EU-lainsäädännön kanssa. Tämän vuoksi esitämme valituksessamme useita ennakkoratkaisukysymyksiä, joita hallinto-oikeuden tulisi päätöstään tehdessä punnita tai esittää Euroopan unionin tuomioistuimelle ennen ratkaisua. Katuhankealueen arvokas luonto ei ole ennallistettavissa, joten hallinto-oikeusprosessin ajaksi on tärkeää asettaa alueelle toimenpidekielto.

Helsingissä 27 päivänä joulukuuta 2023

Stansvikin kyläyhdistys ry ja Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry

Marjo Huuskonen
puheenjohtaja
Stansvikin kyläyhdistys ry
Maija Wilskman

Noora Kaunisto
puheenjohtaja
Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry
Emilia Piippola

varapuheenjohtaja
Stansvikin kyläyhdistys ry

järjestösihteeri
Helsingin luonnonsuojeluyhdistys ry

Liitteet:

1. Uudenmaan elinkeino-, ympäristö- ja liikennekeskuksen (jälj. ELY-keskus tai ELY) 27.11.2023 antama päätös UUDELY/14268/2023
2. uhanalaiset luontotyypit, Kaupunkiympäristön julkaisuja 2022:7 Helsingin uhanalaisten luontotyyppien inventoinnit 2017–2020 Lauri Erävuori, Jaakko Kullberg, Esa Lammi, Jussi-Pekka Manner, Pekka Routasuo, Hanna Suominen ja Marko Vauhkonen
3. VELMU merenalaiskartoitus ja STT info: Pääkaupunkiseudun vedenalainen meriluonto kartoitettu – Espoossa ja Helsingissä 24 paikallisesti merkittävää aluetta
4. Enviro 2011
5. Wermundsen Lepakkoselvitys – Stansvik 2013
6. Manninen 2016
7. Enviro 2005
8. s-posti ympäristökeskukselle Faunatica raportin toimittamisesta 2015
9. Faunatica
10. M39
11. s-posti YM:lle
12. Karlsson 2020 ja asiantuntijalausunto
13. Metsänen 2023
14. SLTY, Suomen lepakkotieteellinen yhdistys ry:n suositus lepakkokartoituksista luontokartoittajille, tilaajille ja viranomaisille
15. Marko Nieminen ym. Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt, Suomen ympäristö 1/2017, Ympäristöministeriö, Helsinki.
16. s-postikirjeenvaihto Pakarinen
17. Luontodirektiivin liitteen IV(a) eläinlajien huomioon ottaminen Helsingin kaupungin hankkeissa
18. SSL, Liito-orava Tietoa lajista ja kartoituksesta